

MESLEKİ ÖZYETERLİĞE YÖNELİK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ* VIEWS OF SOCIAL STUDIES PROSPECTIVE TEACHERS ON SENSE OF EFFICACY

Serpil RECEPOĞLU**
B. Ünal İBRET***

Öz

Bu araştırma, sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 bahar döneminde Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dallarında 1. 2. 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören ve tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 277 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama aracı olarak "Öğretmen Özyeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algıları "oldukça yeterli" düzeyinde olmuştur. Araştırmanın başka bir bulgusuna göre, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algıları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermezken, sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları Mesleki Özyeterlik.

Abstract

The purpose of this study is to determine the views of social studies prospective teachers' sense of efficacy. This research is a descriptive research in survey model. The participants of the study are 277 social studies prospective teachers at Social Studies Department of Education Faculties at Kastamonu University in the 2013-2014 academic years. As the data collection tool of the study, it was used "Teachers' Sense of Efficacy Scale". As a result of the study, it was found that the views of social studies prospective teachers' sense of efficacy. are at 'good' level. While the views of social studies prospective teachers' sense of efficacy don't indicate a meaningful difference according to gender, they indicate a meaningful difference according to grade level.

Keywords: Social Studies, Social Prospective Teachers, Sence Efficacy.

1. GİRİŞ

Her meslekte olduğu gibi öğretmenler açısından da uzmanlaşmada mesleki gelişimin önemli bir yeri bulunmaktadır. Mesleki gelişim kursları ve eğitimleri öğretmenlere mesleklerinin inceliklerini öğreterek, nasıl yapmaları gerektiğini anlamalarına yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin mesleki hayatları için gerekli olan deneyim ve tecrübe kazanmalarında ve uzmanlaşmalarında mesleki gelişimin büyük rolü bulunmaktadır. Bununla birlikte, eğitim ve tecrübeyi etkilediğinden, mesleki özyeterliliğin geliştirilmesinin kariyer edinmede önemli bir yeri bulunmaktadır. Öğretmen eğitiminin nasıl olması gerektiği ve öğretmenlerin özyeterlik duygusunun öğretmen eğitimi üzerindeki etkileri uzun yıllardan beri araştırılmaktadır. Öğretmenlerin özyeterlik duygusu, öğretmen adaylarına çeşitli sosyal bağlamlarda öğretim deneyimi sağlayarak geliştirilebilir. Öğretmen eğitimi uzun yıllardan beri tartışılmaktadır. Öğretmen adayları, öğrenci eğitimini tamamlamanın bir sonucu olarak mesleki özyeterlik duygularını artırma eğiliminde olmalıdır. Bununla beraber, öğretmen adayları, öğrenci başarısızlığı ve öğrencilerin öğrenmesi üzerinde etkili olup olmadıklarına ilişkin hissettikleri belirsizlikle başa çıkmaya hazırlıklı olmalıdır. Bazı araştırmalar özyeterlik düzeyini ve özyeterlik inancına sahip öğretmenlerin özelliklerini (Pajares, 1992; Henson, 2001). değerlendirmiş olsa da, öğretmen adaylarının sınıfa girmeden önce öğretmen adaylarının belirli öğretmenlik becerilerini uygulama yetenekleri hakkındaki inançlarını değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle öğretmen adaylarının mesleki özyeterliklerinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Özyeterlik; ilk defa Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'nda (Sosyal Bilişsel Kuram) vurgulanan anahtar kavramlardan biridir (Bandura, 1977). Bandura özyeterlik kavramını, davranışların oluşmasında etkili olan bir nitelik ve "bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı" olarak tanımlamaktadır (Bandura, 1997). Bandura bireylerin kendi öz yeterlik inançlarını öncelikle dört kaynaktan gelen bilgileri yorumlayarak oluşturduklarını savunur. En etkili kaynak, kendi doğrudan deneyimleridir. Bireylerin deneyimledikleri

* Bu makale, 23.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü özet bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi.

*** Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi.

başarılar, özyeterlik inançlarını arttırırken, başarısızlıklar öz yeterliği azaltır. Özyeterliği etkileyen başka bir faktör dolaylı yaşantılardır. İnsanlar, model aldığı birisinin başarı be başarısızlıklarını gözlemleyerek kendi öz yeterlik inançlarını oluşturur. Bireyler ayrıca, diğerlerinden aldıkları sosyal iknalar sonucunda öz yeterlik inancı yaratır ve geliştirir. Bireyler bir görevi başarabileceklerine cesaretlendirildiklerinde, görevi başarmaları muhtemeldir. İkna edenler, bir bireyin kendi inançlarının gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Kaygı, stres, üzüntü, korku gibi somatik ve duygusal durumlar özyeterlik inancını etkiler Bandura (1994).

Öğretme ve öğrenmede öz yeterliliğin rolü, araştırmacı ve uygulayıcıların ilgisini çekmeye devam etmektedir. Özyeterlik ile ilgili en önemli kavramlardan biri öğretmen özyeterlik algısıdır. Öğretmen özyeterliği, öğretmenlerin en zor öğrencilere bile ulaşabileceği ve öğrenmelerine yardımcı olabileceği inancı anlamına gelir. (Henson, 2001; Woolfolk, 2004). Özyeterlik algısı yüksek öğretmenlerin, öğrencilerinin başarıları için daha fazla çaba gösterdikleri, hedeflerine ulaşmaları için öğrencilerini destekledikleri ve onları yapacakları işlerde başarılı olacağına dair cesaretlendirici oldukları, sınıflarında farklı strateji, yöntem ve teknik kullanarak etkin bir eğitim-öğretim yaşantısı oluşturmaya gayret ettikleri, olumsuzluklar ile karşılaştıklarında hemen vazgeçmedikleri, ısrarlı ve sabırlı oldukları tespit edilmiştir (Bandura, 1994; Pajares, 1996; Alderman, 1999).

Öğretmen adaylarının mesleki özyeterlikleri üzerine yerli ve yabancı alan yazında yapılan araştırmalar mevcuttur (Gibson ve Dembo, 1984; Enochs ve Riggs, 1990; Woolfolk ve Hoy, 1990; Guskey ve Passaro, 1994; Cannon ve Scharmann, 1996; Darge, 2005; Savran ve Çakıroğlu, 2001; Akkoyunlu ve Kurbanoğlu, 2003; Akkoyunlu ve Orhan, 2003; Aşkar ve Umay, 2001; Celep, 2000; Kurbanoğlu ve Akkoyunlu, 2002; Morgil, Seçken ve Yücel, 2004; Altunçekiç, Yaman ve Koray, 2005; Çakıroğlu, Çakıroğlu ve Boone, 2005; Gerçek, Yılmaz, Köseoğlu ve Soran, 2006; Küçükyılmaz ve Duban, 2006; Özenoğlu Kiremit, 2006; Usluel, 2006; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Özdemir, 2008; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2009; Ekici, 2008; Akkuzu, ve Akçay, 2012; Akkuş, 2013; Zayimoğlu-Öztürk, 2013; Mutlu Bozkurt, 2013; Yüksel, 2014; Ekinci, Yıldırım, Bindak, Öter, Özdaş ve Akin, 2014; Uslu, 2014; Tatlı Dalioğlu, 2016).

Bu araştırma, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algıları cinsiyet, sınıf düzeyi değişkenleri açısından incelenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarının belirlenmesi, meslek yaşamlarında etkili ve yeterli bir performans sergilemeleri açısından önemlidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algıları ne düzeydedir?
- 2- Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algıları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 3- Sosyal Bilgiler Öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algıları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Bu çalışma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 bahar döneminde Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dallarında 1. 2. 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören toplam ve tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 277 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1`de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Yüzdeler

	n	%		n	%
<i>Cinsiyet</i>			<i>Mezun olduğu lise</i>		
Kadın	159	57.4	Genel Lise	206	74.4
Erkek	118	42.6	Anadolu Lisesi	39	14.1
<i>Sınıf</i>			Anadolu Öğretmen Lisesi	1	4
1	67	24.2	Meslek Lisesi	18	6.5
2	70	25.3	Diğer	13	4.7
3	100	36.1			

			<i>Ailede öğretmen olup olmaması</i>		
4	40	14.4			
<i>Öğrenim türü</i>			Ailede öğretmen var	99	35.7
Birinci Öğretim	231	83.4	Ailede öğretmen yok	178	64.3
İkinci Öğretim	46	16.6			
<i>Bölümü tercih sırası</i>			<i>Puan türü</i>		
1.-5. tercih	131	47.3	Sayısal	9	3.2
6.-10. tercih	46	16.6	Sözel	206	74.4
11.-15. tercih	47	17.0	Eşit Ağırlık	60	21.7
16. ve üzeri tercih	53	19.1	Diğer	2	.7
TOPLAM	277	100	TOPLAM	277	100

Araştırmaya katılan 277 öğretmen adayının 159'u kadın (% 57.4), 118'i (% 42.6) erkektir. Öğretmen adaylarının 231'i (% 83.4) birinci öğretimde 46'sı (% 16.6) ise ikinci öğretimde öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (% 47.3) öğrenim gördükleri bölümü ilk beş tercihleri arasında göstermiştir. Öğretmen adaylarının 206'sı genel liseden(%74.4) mezun olmuştur. Öğretmen lisesinden mezun olan öğretmen adayı sayısının ise 1 kişi(%4) olması oldukça dikkat çekmektedir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve mezun olduğu okul gibi demografik değişkenlerine ilişkin kişisel bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümde ise öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarını belirlemek amacıyla "Öğretmen Özyeterlik Ölçeği" kullanılmıştır.

Ölçeğin orijinal formu Tschannen-Moran ve Hoy (2001) tarafından geliştirilmiş olup Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılmıştır. "Öğretmen Özyeterlik Ölçeği" toplam 24 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. "Öğrenci katılımına yönelik özyeterlik" boyutu öğretmenlerin öğrencileri okul etkinliklerini iyi yapabileceklerine ne düzeyde inandırabilecekleri ile ilgili 1., 2., 4., 6., 9., 12., 14. ve 22. maddelerden oluşmaktadır. "Öğretim stratejilerine yönelik özyeterlik" boyutu öğretmenlerin farklı öğretim ve değerlendirme stratejilerini ne düzeyde kullanabileceklerine ilişkin 7., 10., 11., 17., 18., 20., 23. ve 24. maddelerden oluşmaktadır. "Sınıf yönetimine yönelik özyeterlik" boyutu öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışları ne düzeyde kontrol edebilecekleri ile ilgili 3., 5., 8., 13., 15., 16., 19. ve 21. maddelerden oluşmaktadır. Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğin geçerliğini belirlemek için yapılan faktör analizi sonuçlarında ölçeğin toplam varyansın % 65'ini açıkladığı bulunmuştur. Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda her bir boyut için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha değeri) şöyledir: "Öğrenci katılımına yönelik özyeterlik" boyutu için .82, "Öğretim stratejilerine yönelik özyeterlik" boyutu için .86, "Sınıf yönetimine yönelik özyeterlik" boyutu için ise .84'tür. Bu araştırma için yapılan analizler sonucunda bulunan iç tutarlılık katsayıları ise "Öğrenci katılımına yönelik özyeterlik" boyutu için .85, "Öğretim stratejilerine yönelik özyeterlik" boyutu için .86, "Sınıf yönetimine yönelik özyeterlik" boyutu için ise .86 şeklinde olmuştur. Ölçeğini tamamı için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı ise .94 olarak bulunmuştur.

2.3. Verilerin analizi

Araştırma verileri SPSS 16 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada alt problemlerin çözümlenebilmesi için öncelikle her bir alt boyutta yer alan maddelerin aritmetik ortalama değerleri hesaplanarak o faktör için bir puan hesaplanmıştır. Analizler bu faktör puanları üzerinden yapılmıştır. Analizlerde frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. İstatistiksel teknik olarak da bağımsız t testi, tek faktörlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır. Analizler sonucunda aralarında anlamlı fark bulunan gruplarda Post Hoc Tukey HSD testi kullanılmıştır. Farkların hangi gruplardan kaynaklandığı .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

3. BULGULAR

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarına yönelik görüşlerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterlik Algılarına İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	\bar{X}	S
Öğrenci katılımına yönelik özyeterlik	6.93	1.06
Öğretim stratejilerine yönelik özyeterlik	7.04	1.05
Sınıf yönetimine yönelik özyeterlik	7.16	1.07
Öğretmen Özyeterliği (Toplam)	7.05	.99

Tablo 2 incelendiğinde, genel olarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik algılarına bakıldığında 7.05 düzeyindeki ortalamanın likert tipi ölçeğin “oldukça yeterli” karşılığına geldiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının özyeterlik algılarına üç boyut kapsamında bakıldığında “Sınıf yönetimine yönelik özyeterlik” boyutunun en yüksek ($\bar{X} = 7.16$); “Öğrenci katılımına yönelik özyeterlik” boyutunun ise en düşük değeri ($\bar{X} = 6.93$) aldığı bulunmuştur. Bununla birlikte üç boyut için öğretmen adaylarının özyeterlik algıları “oldukça yeterli” düzeyinde olmuştur. Standart sapma değerleri incelendiğinde ise en homojen grubun Öğretim stratejilerine yönelik özyeterlik boyutunda (1.05) olduğu görülmektedir. Yani öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algıları daha çok birbirine benzemektedir. Homojenliğin en az olduğu grup ise sınıf yönetimine yönelik özyeterlik boyutunda olmuştur (1.07).

Tablo 3: Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterlik Yönelik T Testi Sonuçları

Ölçek	Boyut	Cinsiyet	n	\bar{X}	S	sd	t	p
Özyeterlik	Öğrenci katılımını sağlama	Kadın	159	6.89	1.05	275	.768	.443
		Erkek	118	6.99	1.08			
	Öğretim stratejileri	Kadın	159	7.01	1.01	275	.660	.510
		Erkek	118	7.09	1.12			
	Sınıf yönetimi	Kadın	159	7.03	1.08	275	2.46	.014
		Erkek	118	7.35	1.05			
	Toplam	Kadın	159	6.97	.97	275	1.39	.163
		Erkek	118	7.14	1.01			

p < .05

Tablo 3 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik algıları cinsiyete göre ölçeğin sınıf yönetimi alt boyutunda erkek öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık gösterirken ($t_{(275)} = 2.46$; $p < .05$). Öğrenci katılımını sağlama ($t_{(275)} = .768$; $p > .05$) ve öğretim stratejileri ($t_{(275)} = .660$; $p > .05$). boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Özyeterlik ölçeğinin toplam puanlarına bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının algıları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t_{(275)} = 1.39$; $p > .05$).

Tablo 4: Sınıf Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterlik Algılarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Boyut	Sınıf	n	\bar{X}	S	sd	F	p	Anlam
Özyeterlik	Öğrenci katılımını sağlama	1	67	6.82	.95	3:273	3.49	.016	3-4
		2	70	6.88	1.12				
		3	100	7.18	1.11				
		4	40	6.60	.91				
	Öğretim stratejileri	1	67	7.06	1.08	3:273	2.35	.073	-
		2	70	7.10	1.00				
		3	100	7.15	1.09				
		4	40	6.64	.98				
	Sınıf yönetimi	1	67	7.13	1.08	3:273	2.26	.081	-
		2	70	7.15	1.13				
		3	100	7.33	1.02				
		4	40	6.81	1.05				
Toplam	1	67	7.00	.96	3:273	2.88	.036	3-4	
	2	70	7.04	1.00					
	3	100	7.22	1.01					
	4	40	6.68	.90					

p < .05

Tablo 4'ten görüleceği gibi yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarının (toplam puan) sınıf değişkenine göre ölçeğin öğretim stratejileri ($F(3-273) = 2.35$, $p > .05$) ve sınıf yönetimi ($F(3-273) = 2.26$, $p > .05$) alt boyutlarında anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bununla birlikte; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik algılarının (toplam puan) sınıf değişkenine göre ölçeğin öğrenci katılımını sağlama alt boyutunda anlamlı bir şekilde değiştiği saptanmıştır ($F(3-273) = 3.49$, $p < .05$). Farklılığın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Tukey HSD

testinin sonuçlarına göre 3. ve 4. sınıflar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 3. Sınıf öğrencilerinin özyeterliğe ilişkin puan ortalamaları ($\bar{x}=7.18$), 4. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından ($\bar{x}=6.60$) yüksektir. 4. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{x}=6.60$) en düşük düzeyde seyretmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik algıları (toplam puan) sınıf değişkenine göre anlamlı bir şekilde değiştiği saptanmıştır ($F(3-273) = 2.88, p < .05$). Farklılığın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Tukey HSD testinin sonuçlarına göre 3. ve 4. sınıflar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 3. Sınıf öğrencilerinin özyeterliğe ilişkin puan ortalamaları ($\bar{x}=7.22$), 4. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından ($\bar{x}=6.68$) yüksektir. 4. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{x}=6.68$) en düşük düzeyde seyretmektedir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarına yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algıları "oldukça yeterli" düzeyinde olmuştur. Araştırma bulguları (Gerçek, Yılmaz, Köseoğlu ve Soran, 2006; Kan, 2007; Yılmaz ve Gürçay, 2011; Yeşilyurt, 2013) tarafından yapılan çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik algılarına üç boyut kapsamında bakıldığında "Sınıf yönetimine yönelik özyeterlik" boyutunun en yüksek "Öğrenci katılımına yönelik özyeterlik" boyutunun ise en düşük değeri aldığı bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarının yüksek olması, onların mesleklerinde hem daha başarılı olmalarına hem de eğitim sisteminin niteliğinin ve kalitesinin yükselmesine katkı sağlamada etkili olabilir.

Özyeterlik ölçeğinin toplam puanlarına ve öğretim stratejileri, öğrenci katılımını sağlama alt boyutlarına bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının algıları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Sınıf yönetimi alt boyutunda ise erkek öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonucu Saracaloğlu, Yenice ve Özden (2013) tarafından fen bilgisi, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının özyeterlik algılarının ve akademik kontrol odaklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesini amaçlayan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Demirtaş, Cömert ve Özer (2011) tarafından öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan çalışmada da sınıf yönetimi alt boyutunda erkek öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Toplumumuzda kadınlara göre erkeklerin yönetsel görevlerde daha fazla bulunması, erkek öğretmen adaylarının yönetsel işlerde kendilerini daha yeterli olarak algılamalarına neden olmuş olabilir.

Sosyal bilgiler adaylarının mesleki özyeterlik algısı toplam puanlarının sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. . Araştırmanın bulguları, (Yaman ve Koray, 2004; Akbulut, 2006; Vural ve Hamurcu, 2008; Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010; Mutlu Bozkurt, 2013) tarafından yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. 3.sınıf öğrencilerinin özyeterliğe ilişkin puan ortalamaları 4. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının özyeterlik algılarının düşük bulunmasının sebebi, KPSS sınavına hazırlanmaları ve sınav kaygısı, stresinden dolayı kendilerine olan güvenlerinin azalmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bununla birlikte, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarının sınıf değişkenine göre ölçeğin öğretim stratejileri ve sınıf yönetimi alt boyutlarında anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin öğrenci katılımını sağlama alt boyutunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarının anlamlı bir şekilde değiştiği saptanmıştır. 3. Sınıf öğrencilerinin özyeterliğe ilişkin puan ortalamaları 4. Sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni, 4. Sınıf öğretmen adaylarını okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersi sonucunda okullardan edindikleri deneyimlerin öğrenci katılımını sağlama alt boyutunda mesleki özyeterlik algılarını etkilediği söylenebilir. Ayra ve Kösterelioğlu (2016) yaptığı araştırma bulgularında da "öğrenci katılımına yönelik özyeterlik" boyutunda öğretmenlerin, öğrencileri derse katma, motive etme ve başarılı olacaklarına inandırma gibi alanlarda başka alanlara göre kendilerini daha az yeterli gördükleri belirlenmiştir.

Aynı zamanda öğretmen adaylarının 1. sınıftan itibaren 3. sınıfa kadar özyeterlik algı puanlarının yükselmesi ise öğretmenlik mesleğine ilişkin aldıkları derslerde edindikleri bilgi ve becerilerden kaynaklandığı söylenebilir. Schunk ve Pajares (2001) sınıf seviyesi ilerledikçe okul programının kazandırmayı hedeflediği bazı becerileri geliştirdikleri, buna bağlı olarak öğrencilerin özyeterlik algısının da artması gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

- 1- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki özyeterlik algılarına etki eden faktörleri inceleyen nitel bir çalışma yapılabilir.

- 2- Araştırma sonucunda öğrenci katılımını sağlama ve öğretim stratejilerinde sınıf yönetimine göre kendilerini daha az yeterli algıladıkları belirlenmiştir. Bu yüzden, öğretmen yetiştiren programlarda, adayları bu açıdan daha yeterli kılmayı amaçlayan derslerin içeriği ve yürütülmesi öğretim elemanları tarafından gözden geçirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, E. (2006). Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin öz-yeterlik inançları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 24-33.
- Akkoyunlu, B. ve Kurbanoglu, S. (2003). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar öz-yeterlik algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 1-10.
- Akkoyunlu, B. ve Orhan, F. (2003). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi (böte) bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma öz yeterlik inancı ile demografik özellikleri arasındaki ilişki. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2(3), 86-93
- Akkuş, Z. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeylerini belirlemesi üzerine bir çalışma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 102-116.
- Akkuzu, N., & Akçay, H. (2012). Kimya öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi (Dokuz Eylül Üniversitesi örneği). *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(3), 2195-2216
- Altunçekiç, A., Yaman, S. ve Koray, Ö. (2005). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (Kastamonu ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 93-102.
- Alderman, M. K. (1999). *Motivation for achievement*. London: Lawrence Erlbaum Ass., Pub.
- Aşkar, P. & Umay, A. (2001). İlköğretim matematik öğretmenliği öğretmen adaylarının bilgisayarla ilgili öz-yeterlik inancı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Cannon, J. R., & Scharmann, L. C. (1996). Influence of a cooperative early field experience on preservice elementary teachers' science self- efficacy. *Science Education*, 80, 419-436.
- Celep, C. (2000). The correlation of the factors: the prospective teachers' sense of efficacy and belief, and attitudes about student control. *National FORUM of Educational Administration and Supervision Journal*, 17(4), 99-112
- Çakıroğlu, J., Çakıroğlu, E., & Bone, W. J. (2005). Pre-service teacher self-efficacy beliefs regarding science teaching: a comparison of pre-service teachers in Turkey and the USA. *Science Educator*, 14(1), 31-40
- Çapa, Y., Çakıroğlu, J., & Sarıkaya, H. (2005). The development and validation of a Turkish version of teachers' sense of efficacy scale. *Eğitim ve Bilim (Education and Science)*, 30(137), 74-81.
- Çapri, B., & Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-53.
- Darge, R. (2005). Prospective Teachers' Sense of Efficacy and Beliefs about Managing Students: Implications for Professional Development of Teachers. *The Ethiopian Journal Of Education*, 25(2), 56-86.
- Demirtaş, H., Cömert, M., & Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Education and Science*, 36, 96-111.
- Ekinci A., Yıldırım M. C., Bindak R., Öter Ö.M., Özdaş F., Akın M. A. (2014). öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz-yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi investigating candidate teachers' self-efficacy perceptions in terms of different variables, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(3), 723-734.
- Enochs, L. G., & Riggs, I. M. (1990). Further development of an elementary science teaching efficacy belief instrument. A preservice elementary scale. *School Science and Mathematics*, 90(8), 694-706.
- Gerçek, C., Yılmaz, M., Köseoğlu, P. ve Soran, H. (2006). Biyoloji eğitimi öğretmen adaylarının öğretiminde öz-yeterlik inançları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 57-73.
- Gibson, S., & Dembo, M. (1984). Teacher efficacy: A construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76(4), 569-582
- Guskey, T. R., & Passaro, P.D. (1994). Teacher efficacy: A study construct dimensions. *American Educational Research Journal*, 31, 627-643.
- Henson R. K.(2001). *Teacher self-efficacy: substantive implications and measurement dilemmas*. Paper presented at the annual meeting of the educational research exchange.
- Kan, A. (2007). Öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyeterkinliğine yönelik ölçek geliştirme ve eğitime-öğretme özyeterkinlikleri açısından değerlendirilmesi (Mersin Üniversitesi Örneği). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 35-50.
- Kurbanoglu, S. ve Akkoyunlu, B. (2002). Öğretmen adaylarına uygulanan bilgi okuryazarlığı programının etkililiği ve bilgi okuryazarlığı becerileri ile bilgisayar öz-yeterlik algısı arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 98-105
- Küçükylmaz, E. A. & Duban, N. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi öz-yeterlik inançlarının artırılabilmesi için alınacak önlemlere ilişkin görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 1-23
- Morgil, İ., Seçken, N. ve Yücel, A. S. (2004). Kimya öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Balikesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 62-72.
- Mutlu Bozkurt, T. (2013). *Beden eğitimi öğretmen adaylarının öğretmenlik öz-yeterliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin öz yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 277-306.
- Özenoğlu Kiremit, H. (2006). *Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz-yeterlik inançlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Pajares, M. F. (1992). Teachers' beliefs and educational research: clearing up a messy construct. *Review of Educational Research*, 62(3), 307-332.
- Pajares, F. (1996). Self-efficacy Beliefs in Academic Settings. *Review of Educational Research*, 66 (4), s. 543-578
- Savran, A. ve Çakıroğlu, J. (2001). Biyoloji öğretmen adaylarının biyoloji öğretimine ilişkin öz-yeterlilik inançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 105-112.
- Schunk, D.H., & Pajares, F. (2001). *The Development of Academic Self-Efficacy*, in A. Wigfield and J.S. Eccles (Eds.) *Development of Achievement Motivation*, pp.15-31. San Diego, CA: Academic Press

- Tatlı Dalioğlu, S. (2016). Öğretmen adaylarının meslekteki ilk yıllarına yönelik olası benlikleri ile öz-yeterlik inançları ve öğretmenliğe ilişkin tutumları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir
- Uslu, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özel alan yeterliliğine ilişkin öz-yeterlik inançlarının incelenmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Yaman, S., Koray, Ö. C. & Altunçekiç, A. (2004). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3) 355-364.
- Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45), 88-104.
- Yılmaz, M., & Gürçay, D. (2011). Biyoloji ve fizik öğretmen adaylarının öğretmen özyeterliklerini yordayan değişkenlerin belirlenmesi, *Çukurova Üniv. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 53-6.
- Taşkın, Ç. Ş. ve Hacıömeroğlu, G. (2010). Öğretmen özyeterlik inanç ölçeğinin türkçeye uyarlanması ve sınıf öğretmeni adaylarının özyeterlik inançları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 63-75.
- Tschannen-Moran, M. ve Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Usluel, Y. K. (2006). Öğretmen adayları ve öğretmenlerin bilgi okuryazarlığı öz-yeterliklerinin karşılaştırılması. *Eğitim Araştırmaları*, 6(22), 233-243.
- Yüksel, I. (2014). Investigation the impact of classroom management course self efficacy levels: An experimental study on pre-service teachers. *Education and Science*, 39(171), 259-26.
- Vural, D.E. & Hamurcu, H. (2008). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Fen Öğretimi Dersine Yönelik Öz-yeterlik İnançları ve Görüşleri, *Elementary Education Online*, 7(2).
- Woolfolk, A. (2004). *Educational Psychology*, 9th edn., Allyn & Bacon, Boston, MA
- Woolfolk, A. E., & Hoy, W. K. (1990). Prospective teachers' sense of efficacy and beliefs about control. *Journal of Educational Psychology*, 82: 81-91.
- Zayimoğlu-Öztürk, F. (2013). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretim programındaki öğrenme alanlarına ilişkin özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences - JSS*, 12 (3), 545-565.